

РОЗДІЛ V

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК: 343.13; 343.985

DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-78-1-139-145>

Бажанюк Василь Васильович,
аспірант

(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Маріуполь)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2708-2168>

ПРО ЗМАГАЛЬНІСТЬ СТОРІН У ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Аналізуються суперечності в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України щодо самостійного залучення стороною захисту експертів на договірних умовах для проведення експертизи. Оцінюються пропозиції науковців щодо їх усунення. Зазначається, що наділення стороною захисту правом проведення слідчих дій фактично створює два паралельних досудових розслідування з вирішенням конкуруючих завдань. Підкреслюється важливість не забезпечення повної рівності прав сторін кримінального провадження щодо проведення експертиз, а збалансування прав з урахуванням тих завдань, що вирішуються сторонами. Обґрунтовується пропозиція надання стороні захисту не тільки права ініціювання експертиз, але й права на здійснення адвокатського контролю за їх проведенням. Це передбачає обов'язкове ознайомлення стороною захисту з постановою слідчого про призначення експертизи, а також із висновком експерта й подання клопотання слідчому судді в разі незгоди чи сумнівів у достовірності висновку експерта. Процедура ознайомлення із вказаними процесуальними документами повинна фіксуватися у відповідних протоколах. Резюмується, що за такого правового врегулювання процедури проведення експертиз не виникатиме потреби в самостійному залученні експерта захистом на договірних умовах і у витрачання на це особистих коштів. Для реалізації наведених пропозицій запропоновано удосконалити редакцію статей 242–244 КПК України.

Ключові слова: збирання доказів; змагальність; судова експертиза; сторона захисту; сторона обвинувачення.

Постановка проблеми. Прийняття Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у 2012 р. істотно змінило процедуру проведення експертиз, взаємодію учасників кримінального провадження з експертами. У ст. 22 КПК України проголошено змагальність сторін і рівні права на збирання та подання до суду доказів. Але аналіз ч. 2 і ч. 3 ст. 93 КПК України, де визначається перелік засобів збирання доказів для кожної із сторін, призводить до оцінки проголошеної змагальності сторін як нерівноправної і багато в чому декларативної. Таким чином, наявною є суперечність, яка перешкоджає реалізації принципу змагальності сторін у проведенні судової експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатьма авторами (Г. К. Авдєєва, В. А. Журавель, Д. В. Куриленко, О. М. Моїсєєв, Е. Б. Сімакова-Єфремян, Л. П. Щербаковська, М. Г. Щербаковський, О. Г. Яновська та ін.) констатується, що законодавець усією повнотою державно владних і процесуальних повноважень зі збирання доказів традиційно наділив тільки сторону обвинувачення. Тільки вона може використовувати для збирання доказів такі засоби, як гласні і негласні слідчі (розшукові) дії. Сторона ж захисту має право тільки ініціювати їх проведення. Але ст.ст. 242, 243 КПК України передбачено право сторони захисту самостійно залучати експертів на договірних умовах, що за таких повноважень є маловірогідним.

Метою статті є розроблення на основі аналізу існуючих законодавчих колізій обґрунтованих пропозицій щодо їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Щодо права сторони захисту на самостійне проведення експертизи законодавець кілька разів змінював свою позицію. Очевидно, урахувавши ту обставину, що сторону захисту у змагальному кримінальному процесі не наділено правом самостійного проведення слідчо-розшукових дій, законодавець у КПК України 2012 р. спочатку таку ж процедуру визначав і стосовно експертиз. Сторона захисту могла ініціювати їх проведення шляхом подання відповідного клопотання слідчому суді. Такий же порядок передбачався і стосовно сторони обвинувачення. Відповідно до початкової редакції ст. 243 КПК України, яка була чинною до 2019 р., експерт залучався за наявності підстав для проведення експертизи за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження. Однак швидко виявилися негативні наслідки цього рішення. З одного боку, слідчі судді були перевантажені клопотаннями сторін, які нерідко стосувалися проведення одних і тих же експертиз, а з іншого – деякі положення в цій процедурі суперечили іншим приписам. З огляду на те, що існує інститут обов'язкового призначення експертиз (ч. 2 ст. 242 КПК України), такий порядок не визнавався відповідним тим завданням, які вирішуються сторонами. Тому законодавець у 2019 р. був змушений змінити порядок проведення експертиз, він формально наділив сторони кримінального провадження рівними правами в цьому питанні, змінивши редакцію статей 242, 243 КПК України [1]. Відповідно до них експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту. Отже, сторона захисту на сьогодні має три варіанти дій:

- 1) ініціювання проведення експертизи шляхом подання відповідного клопотання слідчому, прокурору (ч. 3 ст. 93 КПК України);
- 2) самостійного залучення експертів на договірних умовах для проведення експертизи (ч. 2 ст. 243 КПК України);
- 3) ініціювання проведення експертизи шляхом подання відповідного клопотання слідчому судді у разі, якщо: для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його; для вирішення залученим стороною обвинувачення експертом поставлені запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок з питань, для з'ясування яких необхідне проведення експертизи; існують достатні підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт внаслідок відсутності у нього необхідних знань, упередженості чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок; сторона захисту не може залучити експерта самостійно через відсутність коштів чи з інших об'єктивних причин (ч. 1 ст. 244 КПК України).

Потрібно зазначити, що 1-й і 3-й варіанти дій сторони захисту узгоджуються з повноваженнями цієї сторони, визначеними в ч. 3 ст. 93 КПК України. Щодо права самостійного залучення експертів на договірних умовах для проведення експертизи (2-й варіант), то тут

існують проблемні питання, на які звертається увага в науковому середовищі [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9] і які доцільно розділити на формальні і змістовні.

До формальних проблемних питань самостійного залучення експертів стороною захисту для проведення експертизи потрібно віднести ті з них, які стосуються певних прогалин у статтях КПК України. Вони не принципові, не стосовно змісту і могли б бути усуненими шляхом уточнення редакції відповідних статей. До змістовних же проблемних питань слід віднести ті, що вимагають переосмислення проголошеної в ч. 2 ст. 22 КПК України рівності прав сторін кримінального провадження у збиранні і поданні до суду доказів:

- 1) призначення експертизи (залучення експерта) нерозривно пов'язане з процедурою надання в розпорядження експерта об'єктів дослідження, але можливості їх отримання у сторін нерівноцінні (сторона захисту може тільки ініціювати проведення слідчорозшукових дій шляхом подання клопотання);
- 2) проблемним є й отримання стороною захисту зразків для ідентифікаційної експертизи, що є необхідною умовою для її проведення;
- 3) сторона захисту не наділена правом попередження експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку (ст. 70 КПК України), що має гарантувати достовірність висновку експерта і знайти відображення в ньому (ч. 2 ст. 102 КПК України).

Є очевидним, що обсяг повноважень сторони обвинувачення і сторони захисту щодо збирання доказів є різним. Зокрема, це стосується проведення слідчих (розшукових) дій, процесуальною формою яких забезпечується допустимість отримуваних доказів. Саме ця обставина дає підстави для констатації, що проголошення в ч. 2 ст. 22 КПК України рівності прав сторін кримінального провадження у збиранні доказів є декларативним.

У криміналістичній літературі викладено різноманітні пропозиції щодо усунення «декларативності» рівності сторін і наділення сторони захисту такими повноваженнями, які дійсно б робили її рівною під час досудового розслідування. Зокрема, такою пропозицією є надання адвокатам права процесуального оформлення отримуваних ними доказів. Так, у цьому контексті М. Г. Щербаковський та Л. П. Щербаковська пропонують законодавче закріплення процесуальної процедури, аналогічної до процедури проведення слідчих (розшукових) дій. На думку згаданих авторів, така процедура дозволить гарантувати допустимість отримуваних адвокатом доказів. Так, пропонується проведення адвокатами виявлення, вилучення, огляд предметів і документів, отримання відомостей від осіб, проведення експериментальних дій процесуально оформлювати протоколом за аналогією до слідчих (розшукових) дій, який підписується адвокатом, усіма учасниками й посвідчується печаткою адвоката [10, с. 329]. Д. В. Куриленко наголошує й на тому, що проведення експертизи стороною захисту здійснюється на договірних умовах і за власні кошти. У той час експертиза стороною обвинувачення проводиться за рахунок бюджетних коштів, що, на його думку, є порушенням рівності сторін. У зв'язку з цим пропонується визначити випадки, коли сторона захисту має право отримання компенсації з держбюджету за проведення експертизи [4, с. 332]. Звернено увагу й на потерпілого щодо збалансування його прав із правами підозрюваного, у тому числі і стосовно проведення експертиз [11; 8, с. 153–154; 12, с. 242; 6; 13, с. 89].

Видається очевидним, що реалізація в КПК України наведених пропозицій щодо забезпечення під час досудового розслідування рівності сторін у збиранні доказів призведе до появи кількох суб'єктів кримінального провадження, наділених рівними правами. Зокрема, ідеться про суб'єктів з кардинально протилежними завданнями – сторону обвинувачення і сторону захисту. Через це виникає питання, а чи можна наділяти процесуальними повноваженнями, які базуються на державному примусі, не тільки слідчого

і прокурора, але й сторону захисту? Очевидно, даючи відповідь на це запитання, потрібно враховувати характер завдань, що обумовлені змістом ст. 2 КПК України і вирішуються сторонами. Завданням сторони обвинувачення є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень шляхом забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини. Завдання ж сторони захисту, до якої згідно з п. 19 ст. 3 КПК України віднесено підозрюваного, (обвинуваченого), його захисника та законного представника, дещо інше. Воно полягає в забезпеченні застосування до вказаних учасників кримінального провадження належної правової процедури, дотримання їх прав і законних інтересів. На сторону захисту не покладається завдання щодо встановлення істини у кримінальному провадженні – її зусилля зосереджуються на забезпеченні ухвалення судом виправдувального вироку (у крайньому разі призначення більш м'якого покарання). Виправдувальний вирок ухвалюється у разі, якщо не доведено, що: 1) вчинено кримінальне правопорушення, у якому обвинувачується особа; 2) кримінальне правопорушення вчинене обвинуваченим; 3) у діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 373 КПК України). Зважаючи на завдання захисту, Я. П. Зейкан підкреслює особливе вміння адвоката скористатися помилками досудового слідства, «...уміння підштовхнути слідчого, прокурора до помилок та виявлення недопустимих і очевидно недопустимих доказів. Змагальний процес (ст. 17, 20, 22, 321 КПК України) наділяє захист відповідними можливостями» [14, с. 5].

Але з наділенням сторони захисту правом проведення процесуальних дій (виявлення, вилучення, проведення огляду предметів і документів тощо) у неї з'явиться можливість діяти на випередження і першою заволодівати об'єктами експертного дослідження з негативними перспективами для сторони обвинувачення. У такому разі не виключається і можливість фактичного блокування досудового розслідування. Тому вбачається неприйнятним надання права стороні захисту самостійного проведення фактично паралельних слідчих (розшукових) дій, у тому числі і самостійного проведення експертизи.

Звичайно, роль захисника у кримінальному провадженні є надзвичайно важливою – він виступає протиположною обставиною обвинувальному характеру кримінального провадження, є гарантом того, щоб «...жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу» (ст. 2 КПК України). І тому його права повинні бути збалансовані з правами сторони обвинувачення стосовно проведення експертизи з урахуванням виконуваних завдань. Але надання захисту такого права у той же час суперечило б сутності інституту захисту у кримінальному провадженні, завданням якого є не розслідування кримінального правопорушення, а лише убезпечення підозрюваного (обвинуваченого) від порушення його прав. Окрім того, наділення сторони захисту правом самостійного проведення слідчих (розшукових) дій фактично означало б створення двох паралельних досудових розслідувань із двома рівноправними суб'єктами, але з протилежними цілями. Безперечно, такий варіант є неприпустимим, оскільки він руйнує всю систему кримінального провадження.

Більш прийнятним видається приведення редакції ст. 243 КПК України щодо права сторони захисту на проведення експертизи у відповідність до положення ст. 93 КПК України, яким передбачено право сторони захисту на ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій шляхом подання слідчому, прокурору клопотання. Але стороні захисту потрібно надати право не тільки ініціювання проведення експертизи, але й право здійснення адвокатського контролю за проведенням експертиз стороною обвинувачення. Це може бути реалізовано шляхом обов'язкового ознайомлення з постановою слідчого (прокурора) про призначення проведення експертизи з правом подання клопотання. Також

невід'ємним правом захисту повинно бути й право на ознайомлення з висновком експерта й подання відповідного клопотання у разі незгоди чи сумнівів у його справедливості. Зрозуміло, що за такого правового врегулювання процедури проведення експертиз не виникатиме потреби в самостійному залученні експерта захистом на договірних умовах і у витрачаннях на це особистих коштів.

Висновки. На основі викладеного для усунення наявних у чинному КПК України суперечностей вносяться такі пропозиції.

1. Викласти ч. 1 ст. 242 «Підстави проведення експертизи» КПК України в такій редакції: *«Експертиза проводиться експертом або експертами, яких залучає слідчий, прокурор або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту...»* (курсив мій. – В. Б.) і далі за текстом.

2. Викласти ст. 243 «Порядок залучення експерта» КПК України в такій редакції:

«Експерт залучається в разі наявності підстав для проведення експертизи за вмотивованою постановою слідчого, прокурора або за ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони захисту.

За умови залучення експерта слідчим або прокурором вони зобов'язані повідомити про це сторону захисту та ознайомити підозрюваного в присутності його захисника з постановою і роз'яснити його права:

- 1) заявити відвід експертові;*
- 2) подати клопотання про призначення експерта з числа вказаних ним осіб;*
- 3) подати клопотання про постановку перед експертизою додаткових питань;*
- 4) давати пояснення експертові і пред'являти додаткові документи;*
- 5) ознайомлюватися з матеріалами експертизи і висновком експерта після закінчення експертизи;*
- б) заявляти клопотання щодо проведення нової експертизи.*

Про ознайомлення підозрюваного в присутності його захисника з постановою щодо залучення експерта для проведення експертизи, а також про його ознайомлення з висновком експерта після проведення експертизи слідчим або прокурором складаються відповідні протоколи з додержанням вимог статті 104 цього Кодексу.

Експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 цього Кодексу» (курсив мій. – В. Б.).

3. Викласти ч. 1 ст. 244 «Розгляд слідчим суддею клопотання про проведення експертизи» КПК України в такій редакції:

«Сторона захисту має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи в разі, якщо:

- 1) для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта, проте сторона обвинувачення не залучила його;*
- 2) для вирішення залученим стороною обвинувачення експертом поставлено запитання, що не дозволяють дати повний та належний висновок щодо питань, для з'ясування яких необхідне проведення експертизи;*
- 3) існують вагомі підстави вважати, що залучений стороною обвинувачення експерт через відсутність у нього необхідних знань, через упередженість чи з інших причин надасть або надав неповний чи неправильний висновок»* (курсив мій. – В. Б.).

Убачається, що запропонована редакція вказаних статей КПК України дозволить усунути суперечності в правовому регулюванні проведення експертизи на стадії досудового розслідування. У той же час вона не перешкоджає розвитку альтернативної (конкурентної) експертизи у кримінальному провадженні, ініційованою стороною захисту. Розуміємо, що існує потреба в подальших розвідках у цьому напрямі, зокрема в переосмисленні принципу рівності сторін залежно від стадії кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства : Закон України від 04.10.2019 № 187-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-20#n42> (дата звернення: 15.12.2021).
2. Журавель В. А. Залучення експерта: процесуальні та організаційні проблеми. *Вісник Луганського державного університету ім. Е. О. Дідоренка*. 2014. Спецвип. № 1. С. 16–20.
3. Моїсєєв О. М. Проблеми, пов'язані із залученням судового експерта до участі в кримінальному провадженні. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Том 27 (66). 2014. № 3. С. 194–203.
4. Куриленко Д. В. Сучасні проблеми залучення експерта у кримінальному провадженні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 2. Ч. 2. 2016. С. 331–334.
5. Ріпенко А. Судова експертиза: які зміни чекаємо наприкінці року? URL: <http://blog.liga.net/user/aripenko/article/28826.aspx> (дата звернення: 09.12.2021).
6. Сімакова-Єфремян Е. Б. Деякі проблемні питання застосування нових норм з питань призначення та проведення судової експертизи. URL: <http://ondise.od.ua/DOC/vipusk3/pitannyaprizna4enyatapovedennyaexpertizi.pdf> (дата звернення: 09.12.2021).
7. Макаренко Є. І., Здор В. М. Проблеми призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 218–222.
8. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.
9. Ярошенко Сергій. Кримінальний процес: чи існує принцип змагальності? *Юридична газета*. 2021. № 26 (628). URL: <https://colares.ua/ua/news/kriminalniy-process-chy-isnuye-pryncyp-zmagalnosti> (дата звернення: 15.12.2021).
10. Щербаковський М. Г., Щербаковская Л. П. Составительные начала привлечения эксперта в уголовном судопроизводстве Украины. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 327–330.
11. Кучинська О. П. Проблеми захисту прав потерпілих у кримінальному процесі України. *Адвокат*. 2009. № 5. С. 10–12.
12. Яновська О. Г. Особливості кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 242–245.
13. Авдєєва Г. К. Місце судової експертизи у науково-технічному забезпеченні слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2021. Вип. 41. С. 88–93.
14. Зейкан Я. П. Про недопустимі докази. X. : Фактор, 2019. 128 с.

References

1. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia okremykh polozhen kryminalnoho protsesualnoho zakonodavstva : Zakon Ukrainy vid 04.10.2019 № 187-9 [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Improvement of Certain Provisions of Criminal Procedure Legislation : Law of Ukraine of October 4, 2019 № 187-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-20#n42> (data zvernennia: 15.12.2021) [in Ukrainian].
2. Zhuravel, V. A. (2014). Zaluchennya eksperta: procesualni ta organizacini problem [Involvement of an expert: procedural and organizational problems]. *Visnyk Luganskogo derzhavnogo universytetu im. E. O. Didorenka*. Specvyp. № 1. S. 16–20 [in Ukrainian].
3. Moiseyev, O. M. (2014). Problemy, povyazani iz zaluchennyam sudovogo eksperta do uchasti v kryminalnomu provadzhenni [Problems with the involvement of a forensic expert in criminal proceedings]. *Ucheniye zapiski Tavricheskogo universiteta im. V. I. Vernadskogo. Seriya «Yuridicheskiye nauki»*. Tom 27 (66). № 3. S. 194–203 [in Ukrainian].
4. Kurylenko, D. V. (2016). Suchasni problemy zaluchennya eksperta u kryminalnomu provadzhenni [Modern problems of involving an expert in criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnogo prava*. Vyp. 2. Ch. 2. S. 331–334 [in Ukrainian].
5. Ripenko, A. Sudova ekspertysa: yaki zminy chekaiemo naprykinci roku? [Forensic examination: what changes do we expect at the end of the year?]. URL: <http://blog.liga.net/user/aripenko/article/28826.aspx> (data zvernennia: 09.12.2021) [in Ukrainian].
6. Simakova-Efremyan, E. B. Deyaki problemni pytannya zastosuvannya novykh norm z pytan priznachennya i provedennya sudovoyi ekspertysy [Some problematic issues of application of the new norms on the appointment and conduct of forensic examination]. URL: <http://ondise.od.ua/DOC/vipusk3/pitannyaprizna4enyatapovedennyaexpertizi.pdf> (data zvernennia: 09.12.2021) [in Ukrainian].

7. Makarenko, E. I., Zdor, V. M. (2019). Problemy pryznachennia sudovoyi ekspertysy u kryminalnomu provadzhenni [Problems of appointment of forensic examination in criminal proceedings]. *Pravo i suspilstvo*. № 3. S. 218–222 [in Ukrainian].
8. Shcherbakovskiy, M. G. (2015). Provedennya i vykorystannia sudovyh ekspertyz u kryminalnomu provadgenni : monografiya [Conducting and using forensic examinations in criminal proceedings : a monograph]. H. : V dele. 560 s. [in Ukrainian].
9. Yaroshenko Sergiy (2021). Kryminalnyi proces: chy isnuye pryncyp zmagalnosti? [Criminal proceedings: is there a principle of adversarial proceedings?]. *Yurydychna gazeta*. № 26 (628). URL: <https://colares.ua/ua/news/kryminalniy-process-chy-isnuye-pryncyp-zmagalnosti> (data zvernennia: 15.12.2021) [in Ukrainian].
10. Shcherbakovskiy, M. G., Shcherbakovska, L. P. (2013). Sostizatelnie nachala privlecheniya eksperta v ugovnom sudoproizvodstve Ukraini [Adversarial beginnings of attracting an expert in the criminal proceedings of Ukraine]. *Ucheniye zapiski Tavricheskogo universiteta im. V. I. Vernadskogo. Seriya «Yuridicheskiye nauki»*. T. 26 (65). № 1. S. 327–330 [in Russian].
11. Kuchynska, O. P. (2009). Problemy zahystu prav poterpilyh v kryminalnomu procesi Ukrainy [Problems of protection of the rights of victims in the criminal process of Ukraine]. *Advokat*. № 5. S. 10–12 [in Ukrainian].
12. Yanovska, O. G. (2013). Osoblyvosti kryminalnyh provadzhen u formi pryvatnogo obvynuvachennya za novym Kryminalnym procesualnym kodeksom Ukrainy [Features of criminal proceedings in the form of private prosecution under the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Chasopys Kyivskogo universytetu prava*. № 1. S. 242–245 [in Ukrainian].
13. Avdeyeva, G. K. (2021). Misce sudovoyi ekspertyzy u naukovo-tehnichnomu zabezpechenni slidchoi diyalnosti v umovah zmagalnogo kryminalnogo provadgenny [The place of forensic examination in the scientific and technical support of investigative activities in the context of adversarial criminal proceedings]. *Pytannya borotby zi zlochynnistu*. Vyp. 41. S. 88–93 [in Ukrainian].
14. Zeykan, Y. P. (2019). Pro nedopustymi dokazy [On inadmissible evidence]. H. : Faktor. 128 s. [in Ukrainian].

Bazhanyuk Vasyl,

Postgraduate Student

(Donetsk State University of Internal Affairs, Mariupol)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2708-2168>

ON THE ADVERSARIAL OF THE PARTIES IN CONDUCTING A JUDICIAL EXAMINATION

The article examines the implementation of the adversarial principle in the examination in criminal proceedings. Attention is drawn to the existing contradictions contained in the current Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the declared equality of the parties in the collection and submission of evidence to the court. The imperfection of the legal regulation of the procedure of independent involvement of experts by the defense party on contractual terms for examination is stated. Scientific publications are analyzed, where this problem is considered and the actual inequality of the parties is stated. The proposals of scientists on granting lawyers the right to conduct independent investigative actions (detection of objects and documents and their seizure, inspection, interrogation of persons, conducting experimental actions) are evaluated. The purpose of endowing lawyers with such powers is to ensure that they properly prepare competitive (alternative) expertise. The article predicts the negative consequences of giving the defense equal with the prosecution powers to conduct proceedings during the pre-trial investigation. It is stated that giving the defense the right to conduct investigative actions will in fact create two parallel pre-trial investigations. This will make it impossible to establish the truth in criminal proceedings and restore the rights violated by the crime. Attention is drawn to the fact that the parties in criminal proceedings solve competitive problems. The prosecution has the task of identifying the perpetrator and gathering evidence for the court to pass a conviction. The ultimate task of the defense is to have the court acquitted. This goal is achieved by lawyers by identifying procedural errors in the investigation and declaring accusatory evidence inadmissible. Therefore, it is important not to ensure full equality of rights of the parties to criminal proceedings to conduct examinations, but to balance such rights in the light of the tasks they solve. The proposal to grant the defense not only the initiation of the examination, but also the right to exercise legal control over the examination by the prosecution is substantiated. This presupposes the obligatory acquaintance of the suspect in the presence of the defense counsel with the decision of the investigator (prosecutor) on the appointment of an expert examination with the right to file a petition. It must also be the responsibility of the prosecution to acquaint the defense with the expert's opinion and submission to the investigating judge in the event of disagreement or doubt as to the authenticity of the expert's opinion. Procedures for reviewing these procedural documents must be recorded in the relevant protocols certifying compliance with these rights of the defense. It is concluded that with such a legal regulation of the examination procedure, there is no need to independently involve an expert in defense on contractual terms and to spend personal funds on it. To implement these proposals, an improved version of articles 242-244 of the Criminal Procedure Code of Ukraine is proposed.

Key words: gathering evidence; adversarial proceedings; forensic examination; defense; prosecution.

Надіслано до редколегії 10.01.2022
Рекомендовано до публікації 17.01.2022